

Munkatétel alkalmazása II.
Castigliano-tétel, Stabilitás
 határozott és határozatlan rendű

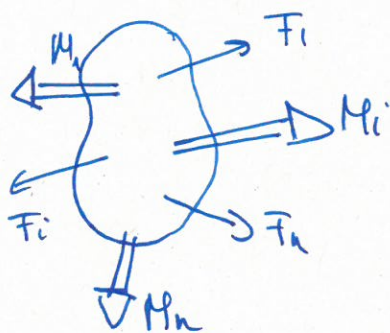
Elméleti összefoglaló:

• Betti-tétel:

$$F \cdot w = \int_0^L \frac{M_1(x) m_2(x)}{EI} dx + \int_0^L \frac{N(x) n(x)}{AE} dx$$

$\underbrace{\quad}_{M_1} \quad \underbrace{\quad}_{N}$
 $u_{12} \quad + \quad u_{12} = u_{12} = u_{21} = u_{21}$

Castigliano-tétel

$$U(F_1, \dots, F_i, \dots, F_n, M_1, \dots, M_n)$$

alakváltozási energia a rendszerben

$\hookrightarrow w_i = \frac{\partial U}{\partial F_i}$ ← Adott F_i irányú elmozdulás

$\hookrightarrow \varphi_i = \frac{\partial U}{\partial M_i}$ ← Adott M_i irányú elfordulás

Rendszermodell esetén:

$$\frac{\partial U}{\partial F_i} = \int_0^L \frac{M_1}{EI} \frac{\partial M_1}{\partial F_i} dx + \int_0^L \frac{N}{AE} \frac{\partial N}{\partial F_i} dx + \int_0^L \frac{M_{cs}}{IpG} \frac{\partial M_{cs}}{\partial F_i} dx$$

$$\frac{\partial U}{\partial M_i} = \int_0^L \frac{M_1}{EI} \frac{\partial M_1}{\partial M_i} dx + \int_0^L \frac{N}{AE} \frac{\partial N}{\partial M_i} dx + \int_0^L \frac{M_{cs}}{IpG} \frac{\partial M_{cs}}{\partial M_i} dx$$

$\underbrace{\quad}_{\text{hajlítás}} \quad \underbrace{\quad}_{\text{húzás}} \quad \underbrace{\quad}_{\text{csavarás}}$
 $u^{M_1} \quad + \quad u^N \quad + \quad u^{M_{cs}}$

Valamennyi alakváltozási komponens fel kell adni

$\hookrightarrow$ egybevethető függ. $\rightarrow$ Fontos, hogy megjelöljen F_i mő"
 $\hookrightarrow$ A reakciókban is

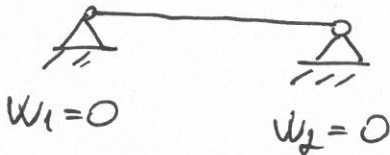
Ha a vizsgált pontban nincs akció mő", akkor $F = 0N$ v. $M = 0Nm$ -t kell adahelyezni!

Alkalmazás:

↳ Statikailag határozatlan rendszer

↳ reakciók meghatározása?

pl:

① Az ismeretlen reakciók közül aktívá' tesszük az ismeretlen reakciók közül egyet!

② Alakváltozási feltétel

pl: $w_1 = 0$

$w_2 = 0$

③ Castigliano tétellel

$$w_1 = \int_C \dots dl$$

Az ismeretlen reakció' megoldható!

1. Feladat Számítsuk ki az alábbi tartó A pontjának függőleges elmozdulását és a keresztmetszet elfordulását a Castigliano-tétel segítségével!

Adatok:

$$a = 3 \text{ m}$$

$$b = 8 \text{ m}$$

$$p = 0,5 \text{ kN/m}$$

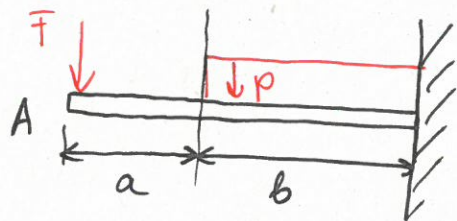
$$F = 2 \text{ kN}$$

$$EI = 10^8 \text{ Nm}^2$$

Feladat:

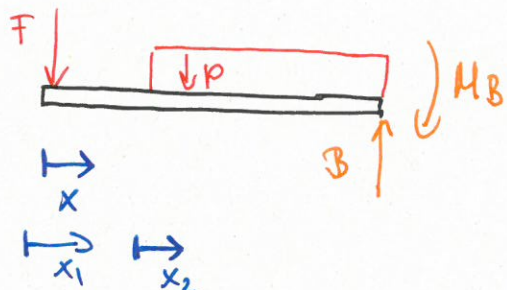
$$w_A = ?$$

$$\varphi_A = ?$$

① Reakciók

SZTA'

$$M_B = F(a+b) + \frac{p \cdot b^2}{2} = \underline{\underline{38 \text{ kNm}}}$$

$$B = F + pb = \underline{\underline{6 \text{ kN}}}$$

(Aminő a reakciók itt nem fontosak az igénybevétel szempontjából)

② Igyénvételileg:

	$0 < x_1 < a$	$a < x_1 < a+b$
	$0 < x_1 < a$	$0 < x_2 < b$
M_k	Fx_1	$F(x_2+a) + \frac{px_2^2}{2}$

$$\frac{\partial M_{k1}}{\partial F} = x_1$$

$$\frac{\partial M_{k2}}{\partial F} = x_2 + a$$

$$\begin{aligned}
 w_A &= \frac{1}{EI} \left[\int_0^a \frac{M_{k1}}{EI} \frac{\partial M_{k1}}{\partial F} dx_1 + \int_0^b \frac{M_{k2}}{EI} \frac{\partial M_{k2}}{\partial F} dx_2 \right] = \frac{1}{EI} \left[\int_0^a Fx_1^2 dx_1 + \int_0^b F(x_2+a)^2 + \frac{px_2^2(x_2+a)}{2} dx_2 \right] \\
 &= \frac{1}{EI} \left(\left[\frac{Fx_1^3}{3} \right]_0^a + \left[\frac{F(x_2+a)^3}{3} + \frac{px_2^4}{8} + \frac{pax_2^3}{6} \right]_0^b \right) = \\
 &= \frac{1}{EI} \left(\frac{Fa^3}{3} + \frac{F(a+b)^3}{3} - \frac{Fa^3}{3} + \frac{pb^4}{8} + \frac{pab^3}{6} \right) = 0,0127 \text{ m} = \underline{\underline{12,7 \text{ mm}}}
 \end{aligned}$$

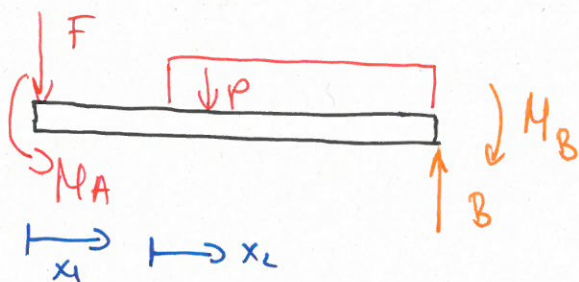
ψ_A szögelfordulás.

↳ Nincs nyomaték az A pontban!

↳ Tegyük oda $M_A = 0$ Nm-t!

A reakciókat újra kell számolni $\Rightarrow M_A$ paraméteresen jelenjen meg!

SZT A'

$$M_B = F \cdot (a+b) + \frac{p b^2}{2} + M_A$$

$$B = F + p b$$

M_A -val paraméteresen kell jelenjen az egyenletekben!

	$0 < x_1 < a$	$0 < x_2 < b$
M_k	$F x_1 + M_A$	$F(x_2 + a) + \frac{p x_2^2}{2} + M_A$

$$\frac{\partial M_{k1}}{\partial M_A} = 1$$

$$\frac{\partial M_{k2}}{\partial M_A} = 1$$

$$\psi_A = \frac{1}{EI} \left[\int_0^a M_{k1} \frac{\partial M_{k1}}{\partial M_A} dx_1 + \int_0^b M_{k2} \frac{\partial M_{k2}}{\partial M_A} dx_2 \right]$$

$$\psi_A = \frac{1}{EI} \left[\int_0^a (F x_1 + M_A) \cdot \underset{0}{1} dx_1 + \int_0^b (F(x_2 + a) + \frac{p x_2^2}{2} + M_A) \cdot \underset{0}{1} dx_2 \right]$$

$$= \frac{1}{EI} \left[\left(\frac{F x_1^2}{2} \right)_0^a + \left(\frac{F(x_2 + a)^2}{2} + \frac{p x_2^3}{6} \right)_0^b \right] = \frac{1}{EI} \left(\frac{F a^2}{2} + \frac{F(a+b)^2}{2} - \frac{F a^2}{2} + \frac{p b^3}{6} \right)$$

$$\psi_A = 0,001637 \text{ rad} = \underline{\underline{0,0937^\circ}}$$

2. Feladat Határozzuk meg az A reakciókat Castigliano-tétel segítségével!

Adatok:

$p_{max} = 5 \text{ kN/m}$
 $a = 4 \text{ m}$
 $b = 6 \text{ m}$

Statikailag határozatlan

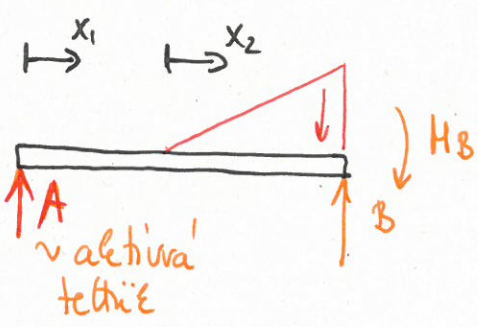
$\hookrightarrow$ befogás: x, y, φ
 $\hookrightarrow$ görög: y

De csak 3 skalar egyenlet!

4 reakció: A, B_x, B_y, H_B

Legyen A aktív mó: $+w_A = 0$

SzTA:

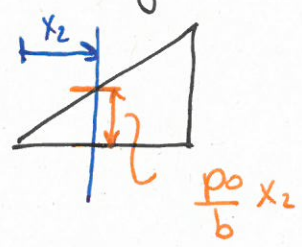

Reakciók:

$B = \frac{p_{max} \cdot b^2}{2} - A$
 $H_B = \frac{p_{max} \cdot b^2}{6} - A(a+b)$

~ most nincs erre szükség

	$0 < x_1 < a$	$0 < x_2 < b$
M	$-Ax_1$	$-A(x_2+a) + \frac{p_0}{b \cdot 2} \frac{x_2^2}{3}$

$\frac{\partial M_1}{\partial A} = -x_1$
 $\frac{\partial M_2}{\partial A} = -(x_2+a)$

$\rightarrow w_A = 0 = \frac{1}{EI} \left[\int_0^a M_1 \frac{\partial M_1}{\partial A} dx_1 + \int_0^b M_2 \frac{\partial M_2}{\partial A} dx_2 \right]$

(6)

$$W_A = \frac{1}{IE} \left[\int_0^a A x_1^2 dx_1 + \int_0^b A (x_2 - a)^2 - \frac{p_0}{6b} x_2^3 (x_2 + a) dx_2 \right] =$$

$$= \frac{1}{IE} \left(\left[\frac{A x_1^3}{3} \right]_0^a + \left[\frac{A (x_2 + a)^3}{3} - \frac{p_0 x_2^5}{30b} - \frac{p_0 a x_2^4}{24b} \right]_0^b =$$

$$= \frac{1}{IE} \left(\frac{A a^3}{3} + \frac{A (a+b)^3}{3} - \frac{A a^3}{3} - \frac{p_0 b^5}{30b} - \frac{p_0 a b^4}{24b} \right) = 0$$

$$\hookrightarrow A = \frac{1}{(a+b)^3} p_0 \left(\frac{b^4}{10} + \frac{a b^3}{8} \right) = \underline{\underline{1188 \text{ N}}}$$

Ebbööl:

$$\sum F_y = A + B - \frac{p \cdot b}{2} = 0 \Rightarrow B = \frac{p \cdot b}{2} - A = \underline{\underline{13812 \text{ N}}}$$

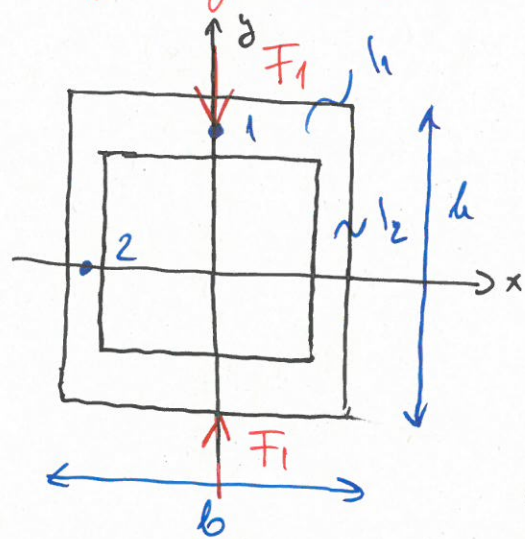
$$\sum M_B = 0 \quad - A(a+b) + \frac{p \cdot b}{2} \cdot \frac{b}{3} - M_B = 0$$

$$\hookrightarrow M_B = -A(a+b) + \frac{p b^2}{6} = \underline{\underline{18120 \text{ Nm}}}$$

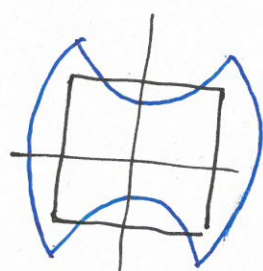
3. Feladat

Egy állandó vastagságú, de különböző szélességű rudakból készített rugalmas keret az ábra szemléltetőjével tükrözve határozható meg a keret 1 és 2 csatlakozásában előforduló hajlítónyomatékok!

Adatok:

- $I_1 E = 5,35 \cdot 10^5 \text{ Nm}^2$
- $b = h/2$
- $b = 1 \text{ m}$
- $h = 1,5 \text{ m}$
- $F_1 = 3,1 \text{ kN}$

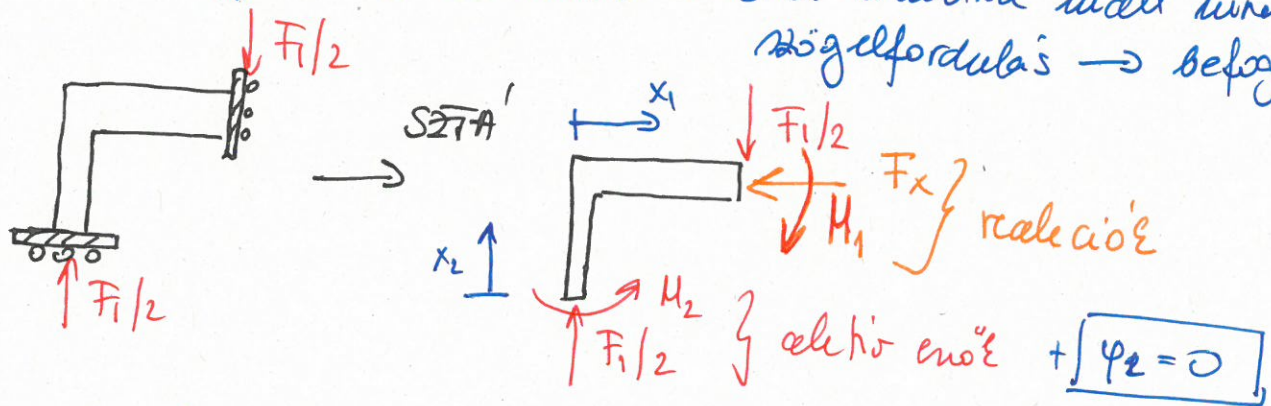

deformált alak!

A számítások során a normálígybevételről eltekintünk

Egyenértékű modell: "negyedmodell"

Az egyenértékű modellben $\Rightarrow$ a szimmetria miatt nincs körfordulás $\rightarrow$ befogás

Hajlítónyomó táblázat:

	$0 < x_2 < \frac{h}{2}$	$0 < x_1 < \frac{b}{2}$
M_{H1}	M_2	$M_2 - \frac{F_1}{2} x_1$
N	$-F_1/2$	0

$$\frac{\partial M_{H1}}{\partial M_2} = 1$$

$$\frac{\partial M_{H1}}{\partial M_2} = 1$$

$$\frac{\partial N_1}{\partial M_2} = 0; \quad \frac{\partial N_2}{\partial M_2} = 0$$

Belet
nem kell

$$\varphi_2 = \frac{1}{h E} \left[\int_0^{b/2} \left(M_2 - \frac{F_1}{2} x_1 \right) dx_1 + 2 \cdot \int_0^{h/2} M_2 dx_2 \right] = 0$$

$$\varphi_2 = \frac{1}{1, E} \left(\left[M_2 x_1 - \frac{F_1 x_1^2}{4} \right]_0^{b/2} + 2 \left[M_2 x_2 \right]_0^{b/2} \right) = 0$$

$$\varphi_2 = \frac{1}{1, E} \left(\underbrace{\frac{M_2 b}{2} - \frac{F_1 b^2}{16} + \frac{2 M_2 b}{2}} \right) = 0$$

$$\hookrightarrow M_2 = \frac{F_1 b^2}{16(b + \frac{b}{2})} = \underline{\underline{96,875 \text{ Nm}}}$$

A2 "1" es pontbar :

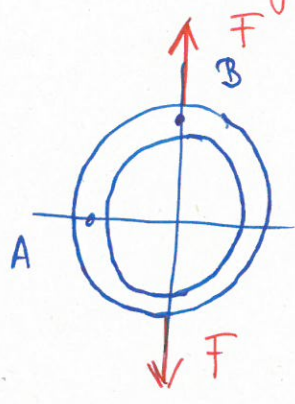
$$\overset{\leftarrow}{\sum} M_1 = -M_1 - \frac{F_1}{2} \cdot \frac{b}{2} + M_2 = 0$$

$$\hookrightarrow M_1 = M_2 - \frac{F_1 b}{4} = \underline{\underline{-678,125 \text{ Nm}}}$$

4. feladat

Egy állandó kör keresztmetszetű gyűrűt a jelzett módon megtámasztjuk. Hol ébred a maximális hajlítónyomaterő?

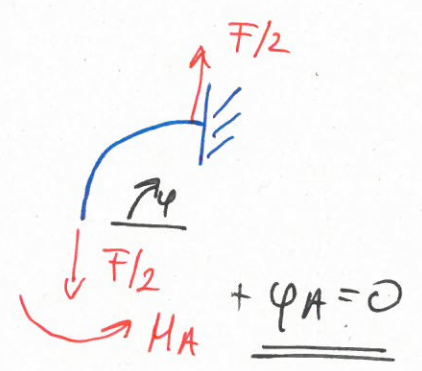

Adatok: R, F, d adott

A szimmetria miatt:

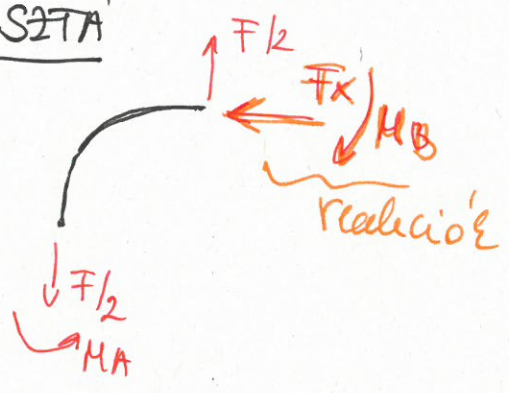

statisztikailag határozatlan

$\varphi_A = 0$

Szita'

Igazbevétel:

$$M_h(\varphi) = M_A + \frac{FR}{2} (1 - \cos \varphi)$$

$$N(\varphi) = \frac{F}{2} \cos \varphi$$

$\frac{\partial M_h}{\partial M_A} = 1; \frac{\partial N}{\partial M_A} = 0 \rightarrow$ Nem lesz hatása!

$$\varphi_A = \frac{1}{EI} \int_0^{\pi/2} M_A + \frac{FR}{2} - \frac{FR}{2} \cos \varphi \, d\varphi = \frac{1}{EI} \left[M_A \varphi + \frac{FR}{2} \varphi - \frac{FR}{2} \sin \varphi \right]_0^{\pi/2} = 0$$

$$\varphi_A = \frac{1}{EI} \left[M_A \frac{\pi}{2} + \frac{FR}{2} \frac{\pi}{2} - \frac{FR}{2} \right] = 0$$

$$\hookrightarrow M_A = \frac{\frac{FR}{2} - \frac{FR}{2} \cdot \frac{\pi}{2}}{\frac{\pi}{2}} = FR \left(\frac{\frac{1}{2} - \frac{\pi}{4}}{\frac{\pi}{2}} \right) = \underline{\underline{-0,1817 FR}}$$

Nézzük az igazbevételi feltét!

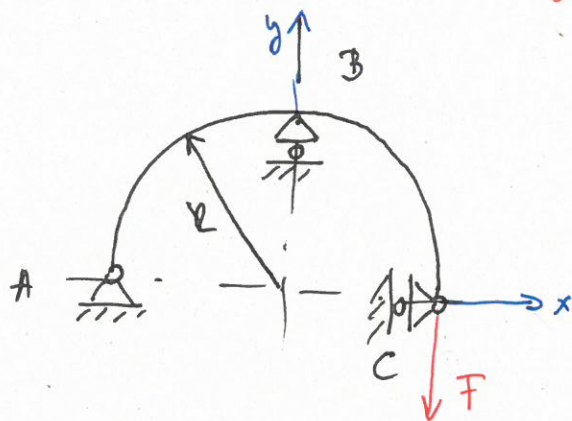
$$M_h(\varphi) = M_A + \frac{FR}{2} (1 - \cos \varphi)$$

a $[0, \pi/2]$ -n monoton növekvő

$$M_h\left(\frac{\pi}{2}\right) = M_B = M_A + \frac{FR}{2} (1 - 0) = \left(\frac{1}{\pi} - \frac{1}{2} + \frac{1}{2} \right) FR = \frac{1}{\pi} FR = \underline{\underline{0,3183 FR}}$$

5. feladat Az ábrán látható ABC félkörívűből álló rugóterhelés a C görgőnél ható koncentrált erő.

Fejezzük ki a reakcióerőket az F erő segítségével valamint fejezzük ki a C pont y irányú elmozdulását!

Adott: R, IE

Statikailag határozatlan

A pont - 2 reakció (A_x, A_y)

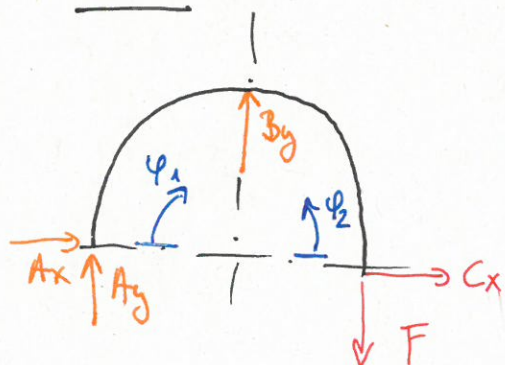
B pont - 1 reakció (B_y)

C pont - 1 reakció (C_x)

Tegyük fel, hogy a C_x reakciót

+ $w_{Cx} = 0$ kinematikai feltétel!

STAT'

Egyensúlyi egyenletek

$$\sum F_x = 0: A_x + C_x = 0$$

$$\sum F_y = 0: A_y + B_y - F = 0$$

$$\sum M_A = 0: B_y R - F 2R = 0$$

$$\Rightarrow B_y = \frac{F 2R}{R} = \underline{\underline{2F}}$$

$$\Rightarrow A_y = F - B_y = \underline{\underline{-F}}$$

A_x és C_x nem határozható meg az egyensúlyi egyenletekből!

Igazságtételek:

Függés:

$$A_y = -F$$

$$A_x = -C_x$$

Aktív
Erők
Kell, hogy
szerepeljenek

Mk

N

$0 < \varphi_1 < \frac{\pi}{2}$	$0 < \varphi_2 < \frac{\pi}{2}$
$-A_y R (1 - \cos \varphi_1)$ $+ A_x R (\sin \varphi_1)$	$F R (1 - \cos \varphi_2)$ $- C_x R \sin \varphi_2$
$-A_y R \cos \varphi_1 -$ $A_x \cdot R \sin \varphi_1$	$F R \cos \varphi_2 + C_x R \sin \varphi_2$

Telhet	$0 < \varphi_1 < \frac{\pi}{2}$	$0 < \varphi_2 < \frac{\pi}{2}$
Mh	$FR(1 - \cos \varphi_1) - Cx R \sin \varphi_1$	$FR(1 - \cos \varphi_2) - Cx R \sin \varphi_2$
N	$FR \cos \varphi_1 + Cx R \sin \varphi_2$	$FR \cos \varphi_1 + Cx R \sin \varphi_2$

Most csak a legkisebb számot kell kiválasztani!

$$W_{Cx} = 0 \rightarrow \frac{\partial Mh_1}{\partial Cx} = -R \sin \varphi_1 \quad \frac{\partial Mh_2}{\partial Cx} = -R \sin \varphi_2$$

$$\frac{\partial N_1}{\partial Cx} = \sin \varphi_1 \quad \frac{\partial N_2}{\partial Cx} = \sin \varphi_2$$

$$W_{Cx} = \frac{1}{1E} \left(\int_0^{\pi/2} Mh_1 \frac{\partial Mh_1}{\partial Cx} R d\varphi_1 + \int_0^{\pi/2} Mh_2 \frac{\partial Mh_2}{\partial Cx} R d\varphi_2 \right) =$$

$$= \frac{1}{1E} \left(2 \int_0^{\pi/2} (FR(1 - \cos \varphi_1) - Cx R \sin \varphi_1) (-R \sin \varphi_1) R d\varphi_1 \right)$$

$$= \frac{1}{1E} 2 \int_0^{\pi/2} -FR^3 (1 - \cos \varphi_1) \sin \varphi_1 + Cx R^3 \sin^2 \varphi_1 d\varphi_1 =$$

$$= \frac{2}{1E} \left(\left[-\frac{FR^3 (1 - \cos \varphi_1)^2}{2} \right]_0^{\pi/2} + \left[\frac{Cx R^3}{2} \varphi_1 - \frac{Cx R^3}{2} \sin(2\varphi_1) \right]_0^{\pi/2} \right)$$

$$= \frac{2}{1E} \left(-\frac{FR^3}{2} + \frac{Cx R^3}{2} \cdot \frac{\pi}{2} \right) = \underline{\underline{0 = W_{Cx}}}$$

$$\downarrow$$

$$\frac{Cx R^3 \pi}{4} = \frac{FR^3}{2} \rightarrow \underline{\underline{Cx = \frac{2F}{\pi}}} \text{ és } \underline{\underline{Ax = -\frac{2F}{\pi}}}$$

y irāšņi eluždulas (F aktīvs mō jdoti li)

Cx enō mair aktīvs mō ⇒ nem figg F-tož!

$$\frac{\partial M_{h1}}{\partial F} = R(1 - \cos \varphi_1)$$

$$\frac{\partial M_{h2}}{\partial F} = R(1 - \cos \varphi_2)$$

$$\frac{\partial M_1}{\partial F} = R \cos \varphi_1$$

$$\frac{\partial M_2}{\partial F} = R \cos \varphi_2$$

$$W_{cy} = \frac{1}{EI} \left(\int_0^{\pi/2} M_{h1} \frac{\partial M_{h1}}{\partial F} R d\varphi_1 + \int_0^{\pi/2} M_{h2} \frac{\partial M_{h2}}{\partial F} R d\varphi_2 \right) =$$

$$= \frac{1}{EI} \int_0^{\pi/2} F R^3 (1 - \cos \varphi_1)^2 - C_x \cdot \cancel{F} R^3 (1 - \cos \varphi_1) \sin \varphi_1 d\varphi_1$$

$$= \frac{2}{EI} \left(\left[\frac{F R^3}{2} \cdot 3 \varphi_1 - 2 F R^3 \sin \varphi_1 + \frac{F R^3}{2} \sin(2 \varphi_1) \right]_0^{\pi/2} + \left[-\frac{C_x \cancel{F} R^3 (1 - \cos \varphi_1)^2}{2} \right]_0^{\pi/2} \right)$$

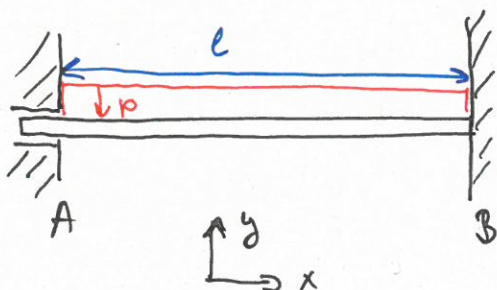
$$= \frac{2}{EI} \left(\frac{3 F R^3 \cdot \pi}{4} - 2 F R^3 - \frac{C_x \cancel{F} R^3}{2} \right) = \frac{F R^3}{2 EI} \frac{3 \pi^2 - 8 \pi - 4}{\pi}$$

$\frac{2 F}{\pi}$

6. feladat A változó AB nid B keresztmetszete be van fogva, az A helyen viszont lehetővé tesszük az x -irányú elmozdulást! Határozzuk meg a reakciókat!

Adott: l, p, EI

A befogásról miatt.

B part: 3 reakció: B_x, B_y, M_B

A part: 2 reakció: A_y, M_A

3 db egyensúlyi egyenlet $\leftrightarrow$ 5 reakció

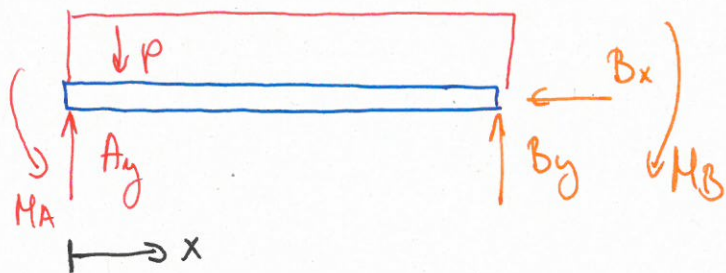
2 reakciót $\leftarrow$ kell aktívá tenni!

$\hookrightarrow A_y$ és M_A

$w_A = 0$ és $\varphi_A = 0$

Kétszeresen határozatlan a szerkezet

SZTA

$$\sum F_x = 0: \boxed{B_x = 0}$$

$$\sum F_y = 0: A_y + B_y - pl = 0$$

$$\sum M_A = 0: +M_A - \frac{pl^2}{2} + B_y l - M_B = 0$$

Ágénybírítélek:

	$0 < x < l$
$M(x)$	$M_A - A_y x + \frac{px^2}{2}$
$N(x)$	0

$M(x)$ csak az aktív mőkől függ!

$$\frac{\partial M(x)}{\partial M_A} = 1$$

$$\frac{\partial M(x)}{\partial A_y} = -x$$

Tela't

$$\begin{aligned} \bullet W_A = 0 &= \frac{1}{EI} \int_0^l M(x) \frac{\partial M}{\partial A_y} dx = \frac{1}{EI} \int_0^l -M_A x + A_y x^2 - \frac{p x^3}{2} dx \\ &= \frac{1}{EI} \left[-\frac{M_A x^2}{2} + \frac{A_y x^3}{3} - \frac{p x^4}{8} \right]_0^l = \frac{1}{EI} \left(-\frac{M_A l^2}{2} + \frac{A_y l^3}{3} - \frac{p l^4}{8} \right) = 0 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \bullet \varphi_A = 0 &= \frac{1}{EI} \int_0^l M(x) \frac{\partial M}{\partial M_A} dx = 0 = \frac{1}{EI} \int_0^l M_A - A_y x + \frac{p x^2}{2} dx \\ &= \frac{1}{EI} \left[M_A x - \frac{A_y x^2}{2} + \frac{p x^3}{6} \right]_0^l = \frac{1}{EI} \left(M_A l - \frac{A_y l^2}{2} + \frac{p l^3}{6} \right) = 0 \end{aligned}$$

↳ equations: $-M_A \frac{l^2}{2} + A_y \frac{l^3}{3} - \frac{p l^4}{8} = 0 \quad (1)$

$M_A l - A_y \frac{l^2}{2} + \frac{p l^3}{6} = 0 \quad (2)$

$(1) + \frac{l}{2} (2):$

$$-M_A \frac{l^2}{2} - A_y \frac{l^3}{4} + \frac{p l^4}{12} = 0 \quad \frac{l}{2} \cdot (2)$$

$$A_y l^3 \left(\frac{1}{3} - \frac{1}{4} \right) - p l^4 \left(\frac{1}{8} - \frac{1}{12} \right) = 0$$

$$\hookrightarrow A_y = \frac{p l^4 \left(\frac{1}{8} - \frac{1}{12} \right)}{\frac{1}{12} l^3} = \frac{12 p l^4 \left(\frac{1}{24} \right)}{\frac{1}{12} l^3} = \frac{12 p l^4}{24 l^3} = \frac{p l}{2}$$

$$\hookrightarrow B_y = p l - A_y = \frac{p l}{2}$$

$$\hookrightarrow M_A = A_y \frac{l}{2} - \frac{p l^2}{6} = \frac{p l^2}{4} - \frac{p l^2}{6} = \frac{p l^2}{12}$$

$$\hookrightarrow M_B = M_A - \frac{p l^2}{2} + B_y l = \frac{p l^2}{12} - \frac{p l^2}{2} + \frac{p l^2}{2} = \frac{p l^2}{12}$$